

ARBETSRAPPORT

FRÅN SKOGFORSK NR 737 2011

Studie av flerträdshantering i slutavverkning med John Deere 1470D hos SCA Skog hösten 2010

Torbjörn Brunberg och Hagos Lundström

Ämnesord: Flerträd, slutavverkning.

SKOGFORSK

– Stiftelsen skogsbrukets forskningsinstitut

arbetar för ett lönsamt, uthålligt mångbruk av skogen. Bakom Skogforsk står skogsföretagen, skogsägareföreningarna, stiften, gods, skogsmaskinföretagare, allmänningar m.fl. som betalar årliga intressentbidrag. Hela skogsbruket bidrar dessutom till finansieringen genom en avgift på virke som avverkas i Sverige. Verksamheten finansieras vidare av staten enligt särskilt avtal och av fonder som ger projektbundet stöd.

FORSKNING OCH UTVECKLING

Två forskningsområden:

- Skogsproduktion
- Virkesförsörjning

UPPDRAG

Vi utför i stor omfattning uppdrag åt skogsföretag, maskintillverkare och myndigheter. Det kan gälla utredningar eller anpassning av utarbetade metoder och rutiner.

KUNSKAPSFÖRMEDLING

För en effektiv spridning av resultaten används flera olika kanaler: personliga kontakter, webb och interaktiva verktyg, konferenser, media samt egen förlagsverksamhet med produktion av trycksaker och filmer.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Bakgrund	2
Syfte.....	2
Studieförutsättningar.....	2
Resultat	4
Tidsåtgång.....	4
Bränsleåtgång.....	5
Diskussion	6
Bilaga 1.....	7

Sammanfattning

Flerträdshantering har provats sedan början av 1990-talet i gallring men först nu i slutavverkning. På uppdrag av SCA Skog har Skogforsk därför studerat John Deere 1470D i klen och tät slutavverkning. Resultatet efter normering av tidsåtgången visar på en prestationshöjning på 16 %, samtidigt som bränsleförbrukningen minskade med 14 % mätt som l/m³fub. Enligt föraren var beståndet inte helt optimalt för flerträdshantering.

Bakgrund

Sedan början av 1990-talet har försök gjorts med flerträdshantering i gallring och i dag lanserar flera företag metoden på bredden. Tekniken är emellertid tillämplig även i slutavverkning i klena bestånd och har provats i både Finland och Kanada. I Sverige har SCA Skog provat metoden praktiskt sedan våren 2010 och en första studie genomfördes i början av oktober 2010.

Syfte

Studien syftade till att bestämma skillnaden i prestation och bränsleförbrukning mellan enträds- och flerträdshantering i ett slutavverkningsbestånd.

Studieförutsättningar

Studien gjordes i närheten av Ånge i början av oktober månad 2010. Under försöket rådde uppehållsväder och temperaturen låg på ca 7 grader. Förare var Marcus Hemmingsson som har mångårig vana från arbete i slutavverkning. Intrycket var att han arbetade lugnt, metodiskt och med stor precision. Maskinen var en 3 år gammal John Deere 1470D som gått ca 7 700 timmar. Aggregatet var av märket John Deere H480 som kompletterats med extra fångarmer och modifierade matarvarslar. Enligt uppgift kostade utrustningen ca 80 000 kr inkl. montering.

Figur 1.
Det modifierade aggregatet John Deere H480.

Beståndet var tätbevuxet med klena stammar och hade underväxtröjts före avverkningen. Tyvärr så hade röjningen gjorts relativt tätt inpå avverkningen varför underväxten inte riktigt hade hunnit lägga sig. I tabell 1 framgår några karaktäristika drag hos beståndet.

Tabell 1.
Karaktäristika hos det avverkade beståndet.

	Beståndet
Antal uttagna träd/ha	1 900
Trädslagsblandning (T,G,L)	21,62,17
Medelstamvolm, m³fub	
Tall	0,33
Gran	0,09
Löv	0,07
Alla	0,12

Som framgår av tabell 1 innehöll beståndet relativt stora tallar.

Figur 2.
Beståndet före avverkning.

Resultat

Nedan redovisas först resultatet från tidsstudien och därefter bränsleåtgången.

TIDSÅTGÅNG

Försöket lades upp som en jämförelse mellan avverkning enligt enträd- respektive flerträdsmetoden. Varje enskild studie omfattade ca ett halvt skifts körning. I tabell 2 återges den uppmätta tidsåtgången.

Tabell 2.
Uppmätt tidsåtgång.

	Enträd Cmin/träd	Flerträd Cmin/krancykel	Flerträd Cmin/träd
Körning	2,7	3,4	2,4
Kran ut	5,3	5,6	4
Fällning	4,6	4,8	3,5
Intagning	5,8	7,1	5,1
Kvistning-kapning	13,3	14,4	10,4
Kran in	0,2	0,1	0,1
Topp	2,6	3	2,2
Kran ut 2	0	3,2	2,3
Kran ut 3	0	0,9	0,7
Kran ut 4	0	0,1	0,1
Röjning	2,1	1,3	0,9
Flyttar virke	0	0,1	0,1
Flyttar ris	0,1	0	0
Go-tid	35,7	44,0	31,6
Total volym träd 1	71,4	62,9	62,9
" volym träd 2	0	5,8	5,8
" volym träd 3	0	1,4	1,4
" volym träd 4	0	0,1	0,1
Total volym alla träd	71,4	70,2	70,2
Medelstamvolym, m ³ fub	0,125	0,116	0,116
Antal träd/cykler	573	432	603

Enligt grunddata är skillnaden i tidsåtgång ca 13 % högre vid enträdshanteringen. Förutsättningarna vid de olika delstudierna var emellertid inte helt lika och föraren arbetade något snabbare på enträdsytan varför korrigerig av tidsåtgången gjorts enligt följande. Tidsåtgången för förflyttning bör vara lika, därav minskningen av den uppmätta tiden. Detsamma gäller för medelstamens storlek som blir mindre och följaktligen sänks tidsåtgången.

Tabell 3.
Normering av tidsåtgången vid enträdsavverkning.

	Cmin/träd
Förflyttning	-0,3
Medelstam	-0,5
Förare	1,8
Summa	1,0

Den korrigerade tidsåtgången och prestationen framgår av tabell 4.

Tabell 4.
Normerad tidsåtgång och prestation.

	Enträd	Flerträd
Cmin/träd	36,7	31,6
Medelstam, m ³ fub	0,116	0,116
M ³ fub/G ₀ -tim	18,97	22,03
Relativ prestation, %	100	116

Enligt den normerade tidsåtgången ökade prestationen vid flerträdshantering med 16 %.

Tidsåtgången kan även beskrivas utifrån hur många träd som ingick i krancykeln, vilket görs i tabell 5.

Tabell 5.
Tidsåtgång vid olika antal träd per krancykel

Antal träd per krancykel	Antal observationer	Tidsåtgång, cmin/krancykel	Differens, cmin/krancykel
1	872	35	0
2	96	42	+7
3	38	52	+17
4	3	52	+17

Vid bedömningen av den extra tidsåtgången bör noteras att det endast var 3 observationer med 4 träd i knippet.

BRÄNSLEÅTGÅNG

I samband med tidsstudien mättes även bränsleförbrukningen i de båda studieleden. Mätningarna gjordes dels vid tankningen, dels i Timberlink. Vid den förra mätningen var volymen diesel 79 liter vid enträdshantering och 66 liter vid flerträdshantering. Motsvarande siffror i Timberlink gav 20 l/timme och 19,5 l/timme. Eftersom siffrorna för den manuella tankningen bedöms som osäkrare bygger tabell 6 på Timberlinkdata.

Tabell 6.
Uppmätt bränsleförbrukning enligt grunddata.

	Enträd	Flerträd
Totalt avverkad volym, m ³ fub	71,4	70,2
Avverkningstid, tim	3,41	3,17
Förbrukad mängd diesel, l	68,2	61,8
Bränsleåtgång, l/m ³ fub	0,96	0,88

Av tabell 6 framgår att bränsleförbrukningen minskade med 8 % vid flerträds-hantering. Medelstammen var emellertid som framgått tidigare inte helt lika och därför har en normering gjorts enligt formeln:

$$BF = 0,4 + (0,1/M_{\text{stam}})$$

där

$$BF = \text{bränsleförbrukningen, l/m}^3\text{fub}$$

$$M_{\text{stam}} = \text{medelstammen, m}^3\text{ub}$$

Sänks således medelstammen från 0,125 m³fub till 0,116 så ökar bänslförbrukningen med 0,06 l/m³fub. För enträdshanteringens del innebär detta att bänslåtgången skall korrigeras till 1,02 l/m³fub och bränslebesparingen blir således 14 % vid flerträdshantering.

Diskussion

Flerträdsutrustningen har använts ungefär ett halvår så föraren hade fått en viss erfarenhet av hur beståndet skall se ut för att ge bästa resultat. Hans uppfattning om det här beståndet var att det inte var helt optimalt eftersom det fanns många småträd trots underväxtröjningen och en hel del björk. Det finns därför anledning att tro att om studien görs om i ett bestånd med bättre förutsättningar blir skillnaden ännu större till flerträdshanteringens fördel.

Internationellt sett har man prövat flerträdsutrustningen i flera länder och de studier som genomförts i Kanada stämmer väl med resultaten i den här studien.

För den uppmätta tidsåtgången gjordes en normering. Vad gäller bränsleåtgången så är erfarenheterna av normering begränsade och möjligheterna att korrigera väsentligt osäkrare än för tidsåtgången.

Bilaga 1

Momentdefinitioner för studie av flerträdshantering

Krut	Kran ut	Från topp klar till positionering påbörjas
Fall	Fällning	Positionering och genomsågning
Inta	Intagning	Från genomsågning till kvka påbörjas
Kvka	Tid för kvka	
Krin	Kran in	Från kvka till förflyttning
Topp	Tillrättaläggning av topp till stickväg	
Korn	Tid för körning med skördaren	
Trsl		
Dia1	Stubbdiameter	
Stor	Störning	Annan tid som inte ingår i G ₀ -tiden
Ovr1	Övrig tid för underväxtröjning	
Ovr2	Övrig tid för "flyttar virke"	
Ovr3	Övrig tid för "flyttar ris"	
Vol1		
Vol2		
Vol3		
Vol4		

Arbetsrapporter från Skogforsk fr.o.m. 2010

2010	
Nr 700	Hannerz, M. & Cedergren, J. 2010. Attityder och kunskapsbehov – förädlat skogsodlingsmaterial. 56 s.
Nr 701	Rytter, R.M. 2010. Detektion av röta i bokved – resultat av mätthöjd, riktning och tidpunkt. 10 s.
NR 702	Rosvall, O. & Lundström, A. 2010. Förädlingseffekter i Sveriges skogar - kompletterande scenarier till SKA-VB 08. 31 s.
Nr 703	von Hofsten, H. 2010. Skörd av stubbar – nuläge och utvecklingsbehov. 18 s.
Nr 704	Karlsson, O. & Nisserud, F. 2010. Utveckling av en dynamisk helfordonsmodell för skotare. 73 s.
Nr 705	Eliasson, L. & Johannesson, T. 2010. Förröjningens påverkan på grotskotning – En studie av produktivitet, ekonomi, grotkvalitet hos SCA skog. 9 s.
Nr 706	Rytter, L. & Stener L.G. 2010. Uthållig produktion av hybridasp efter skörd – Slutrapport 2010 för Energimyndighetens projekt 30346. 23 s.
Nr 707	Bergkvist, I. 2010. Utvärdering av radförbandsförsök anlagda mellan 1982-1984. 16 s.
Nr 708	Hannrup, B. & Jönsson, P. 2010. Utvärdering av sågmotorn F11-iP med avseende på uppkomsten av kapsprickor – en jämförande studie. 28 s.
Nr 709	Iwarsson Wide, M., Belbo, H. 2010. Jämförande studie av olika tekniker för skogsbränsleuttag i mycket klen skog Skogsbränsleuttag med Naarva-Gripen 1500-40E och Log Max 4000, Mellanskog, Simeå 28 s.
Nr 710	Englund, M., Löfroth, C. & Jönsson, P. 2010. Inblandning av rött ljus i LED-lampor – Laboratoriestudier av hur människor uppfattar tre olika ljusblandningar. 7 s.
Nr 711	Mullin, T.J., Hallander, J., Rosvall, O. & Andersson, B. 2010. Using simulation to optimise tree breeding programmes in Europe: an introduction to POPSIM™. 28 s.
Nr 712	Jönsson, P. 2010. Hydrauliskt dämpad hytt – ett lyft för arbetsmiljön? 14 s.
Nr 713	Eriksson, B. & Sonesson, J. 2010. Tredje generationen skogsbruksplaner – Slutrapport DElproj 4 – Arbetsgång vid planläggning. 23 s.
Nr 714	Sonesson, J. 2010. Nya arbetssätt i skogsbruksplanläggning. 20 s.
Nr 715	Eliasson, L. 2010. Huggbilar med lastväxarsystem. 13 s.
Nr 716	Eliasson, L. & Granlund P. 2010. Krossning av skogsbränsle med en stor kross – En studie av CBI 8400 hos Skellefteå Kraft. 6 s.
Nr 717	Stener, L.G. 2010. Tillyväxt, vitalitet och densitet för kloner av hybridasp och poppel i sydsvenska försök. 46 s.
N 718	Palmquist, C. & Sandberg, J. & Vibrationskomfort och ergonomi på förarstolar i skotare. 98 s.
Nr 719	Thor, M. 2010. Avverkning och hantering av virke och avverkningsrester vid angrepp av tallvedsnematoder i svensk skog. 42 s.
Nr 720	Fogdestam, N. 2010. Studier av Biotassu Griptilt S35 i gallring. 11 s.
Nr 721	Brunberg, T. 2010. Bränsleförbrukningen i skogsbruket. 12 s.
Nr 722	Brunberg, T. 2010. Rätt begrepp. 25 s.
Nr 723	Löfroth, C. & Svenson, G. 2010. ETT – modulsystem för skogstransporter – Delrapport för de två första åren. 130 s.
Nr 724	Rytter, L. & Lundmark, T. 2010. Slutrapport för Energimyndighetens projekt 30658. Trädslagsförsök med inriktning på massproduktion. – Tree species trial with emphasis on biomass production. 24 s.
Nr 725	Rytter, R.M. & Högbom, L. 2010. Slutrapport för Energimyndighetens Projekt 30659. Markkemi och fastläggning av C och N i produktionsinriktade bestånd med snabbväxande trädslag – Soil chemistry and C and N sequestration in plantations with fast-growing tree species. 64 s.

Nr 726	Brunberg, T., Eliasson, L. & Lundström, H. 2010. Skotning av färsk och hyggestorkad grot. 15 s.
Nr 727	Enström, J. 2010. Inlandsbanans potential i Sveriges skogsbränsleförsörjning.
Nr 728	Häggström, C. & Thor, M. 2010. Human factors in forest harvester operation. 25 s.
Nr 729	Westlund, K. 2010. WP-5100 Alternative logistics concepts fitting different wood supply situations and markets. 50 s.
Nr 730	von Hofsten, H. Jämförelse mellan CeDe stubbrytare och Pallari 140. 9 s.
Nr 731	Berg, R., Bergkvist, I., Lindén, M., Lomander, A., Ring, E. & Simonsson, P. Förslag till en gemensam policy angående körskador på skogsmark för svenskt skogsbruk 18 s.
Nr 732	Jönsson, P. 2010. Stolar och armstöd – Ergonomisk granskning enligt European ergonomic and safety guidelines for forest machines. 37 s.
2011	
Nr 733	Rytter, L., Johansson, T., Karačić, A., Weih, M. m.fl. 2011. Orienterande studie om ett svenskt forskningsprogram för poppel. 210 s.
Nr 734	Hannerz, M. & Fries, C. 2011. Användningen av webbtjänsterna Kunskap Direkt och Skogsskötselserien. – En enkätundersökning bland skogsbrukets fältpersonal. 48 s.
Nr 735	Andersson, M. & Sundberg, A. 2011. Test av pekskärmsmobiler. 22 s.
Nr 736	Löfgren, B., Englund, M., Forsberg, N., Jönsson, P., Lundström, L. & Wästerlund, I. 2011. Spårdjup och vibrationer för banddrivna skotare Lightlogg C och ProSilva.
Nr 737	Brunberg, T. 2011. Studie av flerträdshantering i slutavverkning med John Deere 1470D hos SCA Skog hösten 2010.
N 738	Fogdestam, N. & Lundström, H. 2011. Studier av Offset Crane Concept, OCC hos Kjellbergs Logistik & Teknik i Hällefors. 15. S.